

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Razumkov
centre

ОГЛЯД РОБОТИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ В СЕРПНІ 2024 р.

Вересень 2024

Це видання було представлено Центром Разумкова в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Раєт в Україні. Зміст видання є винятковою відповідальністю Раєт та його партнерів і не обов'язково відображає погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або уряду США.

ОГЛЯД РОБОТИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ В СЕРПНІ 2024 р.

Геннадій РЯБЦЕВ,
експерт з питань енергетики Центру Разумкова

Володимир ОМЕЛЬЧЕНКО,
директор енергетичних програм Центру Разумкова (загальна редакція)

Унаслідок наймасовішої з початку війни комбінованої атаки на українську енергетичну систему, передусім інфраструктуру видачі потужності її атомних електростанцій, уночі 26 серпня були вимкнені блоки № 1, 3 і 4 Рівненської й вимушено зменшена потужність Південноукраїнської АЕС. Увечері того ж дня, внаслідок порушення нормального функціонування системи, було вимкнено блок № 3 Південноукраїнської АЕС. Не допустити переходу на позапроєктний режим управління реакторами, що загрожував інцидентом рівня 3, вдалося лише завдяки високій фаховій підготовці диспетчерів і впровадженій в Україні симптомно-орієнтованій системі аварійного реагування.

Завдана російськими ударами шкода була б у рази більшою, якби не вжиття заходів із прикриття об'єктів паливно-енергетичного комплексу, зокрема тих, де відбуваються ремонтні й відновлювальні роботи, а також наявність на об'єктах передачі й розподілу електричної енергії захисту першого та другого рівнів, установленого в рамках реалізації експериментального проєкту із захисту об'єктів критичної енергетичної інфраструктури.

Попри це, тимчасова втрата 1,5 ГВт потужності за збереження аномально високих температур повітря, що збільшують споживання на 1,0-1,3 ГВт, призвели до повернення щонайменше до початку вересня графіків аварійних та/чи погодинних вимкнень для двох-трьох черг споживачів і завадили реалізації планів учасників ринку з відновлення експорту електроенергії до Румунії, Угорщини й Молдови.

ПІДГОТОВКА ДО ОСІНЬО-ЗИМОВОГО ПЕРІОДУ

Визначені три вектори, за якими відбувається підготовка до опалювального сезону 2024-2025 рр.:

- ✓ велика генерація та розподіл: «Мова йде, зокрема, про ремонти та відбудову. На це виділяються кошти та ввозиться необхідне обладнання»;
- ✓ децентралізована генерація для бізнесу, коли «великі підприємства, зокрема великі державні, ідуть у нішу розбудови додаткових об'єктів генерації»;
- ✓ децентралізована генерація для людей — «програми, які передбачають підтримку державою домогосподарств та ОСББ для забезпечення електроенергією».

Своїм основним завданням український уряд вважає збереження цілісності енергетичної системи.

За цими векторами в серпні Кабінет Міністрів:

- ✓ визначив перелік енергетичних товарів, увезення яких в Україну здійснюється без сплати митних платежів; ініціював будівництво 700 МВт високоманеврових електростанцій; установив додаткову річну квоту підтримки для виробників енергії з відновлюваних джерел;
- ✓ дозволив не застосовувати обмежувальні заходи до споживачів, що забезпечують за рахунок власного виробництва не менше 80% загального обсягу споживання електричної енергії;

- ✓ **зобов'язав** органи влади забезпечити встановлення генеруючих установок для покриття споживання установ та організацій соціальної сфери;
- ✓ **додав** до переліку пріоритетних видатків фінансування акціонерного товариства «Фонд декарбонізації України»; **розпочав** реалізацію експериментального проекту щодо розподілу скрапленого нафтового газу для задоволення потреб побутових споживачів.

Через серйозну шкоду, завдану генерації дев'ятьма масованими атаками, енергетики не змогли скористатися паливом, що резервувалося для проходження міжсезоння. Через це запаси вугілля на складах ТЕС і ТЕЦ відповідають максимально можливому рівню (2,9 млн т), а **запаси** газу в підземних сховищах зросли до 6,9 млрд куб. м (+0,8 млрд куб. м; без урахування 4,7 млрд куб. м газу «довготривалого зберігання» і 0,6 млрд куб. м газу, що належить нерезидентам).

У НАК «Нафтогаз України» **запевнили**, що «готові забезпечити державу необхідним ресурсом палива та гарантувати своєчасне укладання договорів з виробниками тепла» навіть з урахуванням очікуваного приєднання до Об'єднаної енергетичної системи України до 1 ГВт нових газопоршневих і газотурбінних установок.

Попри ці оптимістичні заяви, з вересня 2024 р. Група Нафтогаз планує додатково **закачати** в підземні сховища не менше 0,6 млрд куб. м газу, **зберігаючи** його без сплати ПДВ у режимі «митного складу». Ресурс буде придбаний за договором гарантії з Європейським банком реконструкції та розвитку, за яким НАК «Нафтогаз України» **отримає** €200 млн на створення стратегічних резервів природного газу й підтримання енергетичної безпеки. Відповідні обсяги **використовуватимуться** за умови виникнення надзвичайних ситуацій і лише для потреб бізнесу», хоча порядку поводження з резервом досі не розроблено. Непокоїть і намір Групи Нафтогаз розпочати закупівлі ресурсу лише після **зростання** європейських газових котирвань, що розпочалося наприкінці липня.

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ БАЛАНС

У звітному періоді ситуація в енергетичній системі України послідовно змінювалася на краще. До масованої російської атаки 26 серпня тільки чотири дні місяця пройшли з обмеженнями споживання (у вечірній час). При цьому графіки вимкнень запроваджувалися не більше ніж для двох черг споживачів одночасно, словацький оператор надавав НЕК «Укренерго» аварійну допомогу лише чотири рази, а пропускна спроможність міждержавних перетинів використовувалася не більше, аніж наполовину (21 серпня – 20 ГВт год).

Відносного балансу вдалося досягти завдяки поступовому зниженню денної температури в більшості регіонів України, високому рівню генерації на СЕС, а також відновленню об'єктів генерації та розподілу, у ході якого заплановано до жовтня **запустити** дев'ять енергоблоків АЕС і **60-70%** потужності теплової генерації, зруйнованої російськими атаками.

Із 23 до 26 серпня базову потужність Об'єднаної енергосистеми України забезпечували 8 блоків АЕС, що генерували близько 5,8 ГВт енергії. Один блок залишався на технічному обслуговуванні. Джерелом маневрової потужності впродовж звітного місяця були 4-6 енергоблоків ТЕС і ТЕЦ, а також ГЕС і ГАЕС, які щогодини виробляли близько 2,6 ГВт електричної енергії.

Через відсутність дощів і високі температури повітря генерація на підприємствах ПрАТ «Укргідроенерго» в серпні залишалася низькою, не перевищуючи 0,8 ГВт. Рівень водосховищ Дніпра й Дністра відповідав рішенням Міжвідомчої комісії при Державному агентстві водних ресурсів України по встановленню режимів роботи водосховищ.

Обсяги генерації електроенергії на СЕС і ВЕС залишалися сезонно високими, сягаючи внеску ТЕС і ТЕЦ разом узятих.

Упродовж звітного періоду в Україні генерувалося 9-10 ГВт електроенергії щогодини (у 2021 р. – до 18 ГВт). На АЕС припадало 56% генерації, станції на ВДЕ – 17, ТЕС – 11,

ГЕС і ТЕЦ — по 8%. Відновлювані джерела зберігають друге місце у структурі генерації.

Нестача електричної енергії прогнозувалася 10 разів, в основному після 26 серпня. Для балансування системи дев'ять разів залучалася аварійна допомога операторів Словаччини та Польщі. Польському оператору аналогічна допомога з боку НЕК «Укренерго» через аномальну спеку надавалася двічі.

Через бойові дії й технічні причини знеструмленими в Україні були в середньому 510 населених пунктів (+5 порівняно з попереднім місяцем), додатково, через погодні умови — до 63 (22 серпня). Близько 250 з них перебували без енергопостачання більше, аніж одну добу.

Комерційний експорт у серпні не здійснювався (хоча був [запланований](#)). У нічні й ранкові години через українську мережу відбувався [транзит](#) електроенергії з Угорщини до Румунії. Імпорт потужністю 1,2-1,6 ГВт надходив із Польщі, Словаччини, Румунії та Угорщини.

Нестачі природного газу не спостерігалось. Його споживання в серпні було на 2% більшим порівняно з аналогічним періодом минулого року, але на 30% меншим порівняно з серпнем 2021 р. Місячний видобуток перевищив минулорічний рівень на 3%. В АТ «НАК Нафтогаз України» [планують](#) довести річний показник до 15 млрд куб. м і [стверджують](#), що за сім місяців компанії Групи Нафтогаз видобули 8,6 млрд куб. м товарного газу (на 7% більше, аніж за аналогічний період 2023 р.).

Оскільки в серпні в підземні сховища надходило в середньому 30 млн куб. м природного газу на добу з 39-41 млн куб. м видобутих, нинішній рівень запасів у них є нижчим, аніж у 2015-2018 рр., на 18% (з урахуванням газу, що належить нерезидентам). Утім, на думку керівництва Групи Нафтогаз, «темпи накопичення газу дають нам змогу оптимістично [прогнозувати](#) виконання плану, а саме 13,2 млрд куб. м до 1 листопада».

Щодобовий комерційний експорт газу, що зберігався нерезидентами в підземних сховищах у режимі «митного складу», у серпні майже не здійснювався. У режимі «шорт-хол» на вихід з української ГТС транспортувалося

в середньому 4,4 млн куб. м на добу (ГВС «Дроздовичі»).

Газотранспортна система України функціонувала в нормальному режимі. Номінації замовників послуг зберігання й бронювання потужності виконувалися в повному обсязі.

Нафтопродуктів на внутрішньому ринку достатньо для задоволення попиту, який залишається на найвищому місячному рівні завдяки сезону відпусток, активізації аграріїв і великій кількості автомобільних перевезень. Створено значний запас дизельного палива. Рекордні закупівлі скрапленого нафтового газу, що відбулися перед очікуваним 1 вересня 2024 р. зростанням ставок акцизного податку на нафтопродукти, дозволили уникнути його нестачі, яка почала формуватися на початку серпня через скорочення пропонування з боку польського концерну Orlen.

ФІНАНСОВИЙ СТАН ГАЛУЗІ

Завдяки низці рішень, ухвалених Кабінетом Міністрів України та НКРЕКП у травні (зокрема [постанові](#)), і зменшенню споживання електроенергії внаслідок тривалих стабілізаційних вимкнень, [заборгованість](#) з її оплати виробникам у серпні знову скоротилася (до 14,0 млрд грн; -2,0 млрд грн, порівняно з липнем). Натомість [борги](#) з оплати постачальникам універсальних послуг зростають (13,0 млрд грн; +0,2 млрд грн), а з оплати теплокомуненерго за спожитий газ, хоч і скорочуються, проте досі становлять близько 70 млрд грн.

Заборгованість НЕК «Укренерго» перед «зеленою» генерацією знову збільшилася до 24,2 млрд грн (хоч її планується повністю [погасити](#) до кінця року). При цьому учасники ринку електричної енергії винні операторіві приблизно таку ж суму за отримання послуг з передачі й диспетчеризації.

На ринку, що балансує, триває накопичення боргів, які щомісяця зростають на 0,7-0,8 млрд грн. Цю проблему можна вирішити, забезпечивши платоспроможність усіх учасників енергетичного ринку — від виробника й постачальника до кінцевого споживача. Утім, далі регулярних [доручень](#) РНБО Кабінетові Міністрів справа не просувається. Уряд із невідомих причин фактично саботує

скорочення переліків захищених споживачів, частка підприємств критичної інфраструктури в яких становить не більше третини.

ТРАНЗИТ

У звітному періоді ТОВ «Оператор газотранспортної системи України» забезпечував щоденний транзит 5–6 млн куб. м газу з Угорщини до Молдови та Словаччини, а також транспортував 40–42 млн куб. м російського ресурсу (38–39% обсягів, передбачених контрактом з АТ «Газпром»). Близько 89% газу прямувало до Словаччини, 11% – на АТ «Молдавська ДРЕС» у т. о. Придністров'ї. Транспортування здійснювалося через ГВС «Суджа».

При цьому, за словами Президента України, після 31 грудня 2024 р. «договір із росією ніхто продовжувати не буде. На цьому поставлено крапку. Що стосується транзиту газу від інших компаній, то якщо надійде запит деяких наших європейських колег (а ми всі в Євросоюзі) – розглядатимемо їхнє прохання».

АТ «Укртранснафта» транспортувала 25–27 тис. т російської нафти на добу для НПЗ Словаччини та Угорщини (управляються приватною угорською компанією MOL). Транзит здійснювався південною гілкою МТ «Дружба» (до НПС Феньєслітке й Будковце).

При цьому сировина, що належала ПАТ «Нафтова компанія «ЛУКОЙЛ», була **заміщена** нафтою інших власників, передусім ПАТ «Татнефть». Це відбулося як виконання рішення РНБО про «повне припинення транзиту ресурсів» згаданого суб'єкта господарювання територією України (ч. 3 п. 264 Додатка 2).

Оскільки в липні MOL недоотримала 17% обсягів Urals, Словаччина та Угорщина **звинували** Україну в порушенні нею ч. 2 ст. 276 Угоди про асоціацію з ЄС щодо заборони одній зі сторін «переривати або скорочувати існуюче транспортування або транзит енергетичних товарів» (ч. 2).

Проте відразу після одержання **висновку** Єврокомісії про відсутність впливу санкцій, запроваджених проти ПАТ «Нафтова компанія «ЛУКОЙЛ», на поточні операції з транзиту нафти, Угорщина **заявила** про наявність «добрих шансів» на підписання угод, спрямованих на вирішення проблеми.

При цьому, як **зазначив** Михайло Подоляк: «Україна виконувала та виконуватиме свої контрактні зобов'язання у повному обсязі до передбаченої дати завершення дії таких контрактів». Цим радник голови Офісу Президента України виправив свою **обмовку** стосовно припинення з 1 січня 2025 р. роботи південної гілки нафтопроводу «Дружба».

ЦІНОВА СИТУАЦІЯ

Ціновий **індекс** електричної енергії базового навантаження (BASE) на ринку «на добу наперед» (РДН) у липні становив 5 497, на піку (PEAK) – 4 739 грн/МВт год (-1,3 і -1,4% порівняно з липнем). При цьому позапікове (OFFPEAK) навантаження коштувало 6 256 грн/МВт год (-1,1%). У серпні зберігалася велика волатильність індексів (до 100%).

Середньозважена **ціна** на внутрішньодобовому ринку (ВДР) становила 5 903, на РДН ОЕС України – 5 739 грн/МВт год (+3,1 і -3,8% порівняно з липнем, відповідно).

Призупинення зростання індексів у серпні обмежило імпорт електричної енергії з держав Східної Європи, базові й пікові **ціни** на внутрішньодобових ринках яких були на 30–65% вищими, аніж в Україні.

Середньозважена **ціна** вересневого ресурсу природного газу за результатами електронних біржових торгів на Українській енергетичній біржі в серпні, як і прогнозувалося, зросла до 13 767 грн/тис. куб. м (+6,0% порівняно з липнем). Вартість природного газу на ТТФ, приведена до вітчизняного кордону, **збільшилася** до 25 935 грн/тис. куб. м (+19,4% порівняно з липнем; із ПДВ).

Тарифи ТОВ ГК «Нафтогаз України» на газ для побутових споживачів із 1 вересня 2024 р. зросли до 18 200 грн/тис. куб. м, тоді як у серпні становили 16 140 грн (із ПДВ). **Ціни** для **побутових споживачів** і **теплокомуненерго** були знову зафіксовані на рівні 7 960 грн/тис. куб. м (до 30 квітня 2025 р.).

Усі 18 держав-членів ЄС, що мають підземні сховища, продовжували їх поповнювати. Тому рекордний рівень **запасів** у них (+13% від середнього за п'ять останніх років) у серпні зріс до 99,2 млрд куб. м (+9,3% за місяць). Закачуванню газу в сховища, заповнені вже на 92% (у трьох державах – більше, аніж на 100%), не завадило навіть суттєве

зростання спотових цін на хабі TTF, що впродовж місяця змінювалися в діапазоні \$415–480/тис. куб. м. Причинами такого великого зростання стали висока конкуренція з азійськими ринками за скраплений газ, ремонтні роботи на СПГ-терміналах США, початок найбільших планових ремонтних робіт на газовій інфраструктурі Норвегії, а також воєнні ризики, обумовлені захопленням Силами оборони України ГВС «Суджа».

Котирування ф'ючерсів на енергетичне вугілля Coal (API2) CIF ARA (ARGUS-McCloskey) у серпні зросло в середньому на 15% і перебували в межах \$120–123/т. Рік тому котирування становили \$119/т. Запаси вугілля на складах терміналів ARA (Амстердам – Роттердам – Антверпен) скоротилися до 4,7 млн т (-4% порівняно з липневими; -25% порівняно із середньорічною нормою).

Котирування ф'ючерсів на нафту Brent у серпні продовжували падіння, спричинене розчаруванням учасників торгів послідовним зростанням видобутку державами-членами ОПЕК+ у третьому й четвертому кварталах 2024 р. Як наслідок, 21 серпня 2024 р. було оновлено чотиримісячний мінімум (\$76/бар.; 8 травня 2024 р. – \$77/бар.).

З огляду на менші, ніж прогнозувалося, обсяги споживання нафти, зростання котирувань у вересні є малоімовірним. Це припущення підтвердили Goldman Sachs і Morgan Stanley. За збереження чинних тенденцій пропонування сировини в 2024 р. становитиме 103,2 млн бар. на добу, тоді як попит зросте до 103,1 млн бар. Як наслідок, ціни на ф'ючерси із ближніми термінами постачання є нижчими, ніж котирування більш віддалених позицій.

Вартість автомобільного бензину й дизельного палива в Україні майже не змінилася, тому що чергове зменшення гуртових цін на кордоні було знову компенсовано здешевленням гривні на міжбанківському ринку (-3% відносно євро). Станом на 31 серпня 2024 р., індикативні ціни на бензин А-95Євро5 і ДП-Л Євро5 становили 60,24 і 52,85 грн/л відповідно.

Оскільки ухвалений Верховною Радою ще 18 липня 2024 р. законопроект був підписаний Президентом лише 1 вересня 2024 р., власники автозаправних станцій не встигли відреагувати на це зростання цін на бензин і дизельне паливо на 2,00–2,50 грн/л.

Більші проблеми очікують споживачів скрапленого нафтового газу, індикативна ціна якого в серпні вже зросла до 28,87 грн/л (+3,2% порівняно з попереднім місяцем). На відміну від інших видів нафтопродуктів, пропонування пропан-бутану восени скоротяться, що з урахуванням підвищення ставки акцизного податку на 185% (з €52 до €148 за 1 000 л) може підняти роздрібні ціни на цей ресурс набагато вище прогнозованих раніше 5,20–5,30 грн/л. Уже у вересні співвідношення вартості скрапленого нафтового газу й високооктанового бензину на більшості заправок зросте до 60%. Це погіршить фінансовий стан суб'єктів господарювання, що використовують пропан-бутан як пальне для малих комерційних автомобілів, скоротить платоспроможний попит і зробить установлення газобалонного обладнання на транспортні засоби неокупним.

ЗМІНИ В НОРМАТИВНІЙ БАЗІ

Президент України підписав закон про поступове (у 2024–2028 рр.) підвищення розмірів ставок акцизного податку, зокрема, на пальне, що мав відповідати вимогам Директиви 2003/96/ЄС (Додаток XXVIII, ст. 353 Угоди про асоціацію України з ЄС). Утім, податки були гармонізовані лише для неетильованого бензину й дизельного палива (€359 і €330 за 1000 л), тоді як акциз для скрапленого нафтового газу був визначений на рівні €250 за 1000 л (€417 за 1000 кг), що в 3,3 рази вище чинної в ЄС мінімальної ставки (€125 за 1000 кг).

Зазначений закон ухвалений усупереч:

- ✓ ч. 3 ст. 27 Бюджетного кодексу України в частині дотримання термінів уведення в дію актів, які впливають на показники бюджету;
- ✓ п. 2 ч. 1 і ч. 3 ст. 91 Регламенту Верховної Ради України і ч. 1 ст. 27 Бюджетного кодексу України в частині обов'язкового надання очікуваних наслідків застосування закону, а також фінансово-економічного обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки).

Визначене законом співвідношення між ставками акцизу на бензин і скраплений газ (359/250) запровадило вищі, ніж в ЄС, податки на менш шкідливе для довкілля пальне, що суперечить меті Директиви 2003/96/ЄС. Неповна відповідність документа acquis ЄС

підтверджена висновком Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу.

Верховна Рада України ухвалила в другому читанні та в цілому:

- ✓ **Законопроект** № 10409 від 15 січня 2024 р. про уточнення повноважень державних органів у сфері захисту критичної інфраструктури, чим подолала юридичну колізію між **Законом** України «Про критичну інфраструктуру» й **Кодексом** цивільного захисту України в частині визначення повноважень суб'єктів національних систем цивільного захисту й захисту критичної інфраструктури. Утім, наявні суперечності прибрані лише частково, про що свідчить **висновок** Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради;
- ✓ **Законопроект** № 11083 від 13 квітня 2024 р. щодо врегулювання окремих питань використання термінології у сфері впровадження «розумних мереж», критеріїв сталості, реагування на попит та управління ним. При цьому підписаний Головою Верховної Ради остаточний **текст** закону містить регуляторні положення, які не стосуються термінологічних питань. Ідеться, зокрема, про надану ТОВ «Оператор газотранспортної системи України» можливість застосовувати особливі режими експлуатації газопроводів, у т. ч. спрощену тимчасову консервацію, з метою оптимізації їхньої надлишкової потужності, а також використання коштів, одержаних НЕК «Укренерго» від розподілу в 2024 р. пропускної спроможності міждержавних перетинів, для погашення заборгованості на балансуєчому ринку (50%) і перед ДП «Гарантований покупець» (50%).

Кабінет Міністрів України:

- ✓ **оприлюднив** схвалену Стратегію розвитку розподіленої генерації на період до 2035 р. та план заходів з її реалізації на 2024–2026 рр., у яких установив три пріоритети забезпечення безпеки постачання електричної енергії споживачам у коротко- й середньостроковій перспективі — відновлення пошкоджених генеруючих потужностей з одночасним посиленням протиповітряного прикриття; забезпечення об'єктів

критичної інфраструктури резервними джерелами електропостачання; будівництво та введення в експлуатацію у стислі строки нових генеруючих потужностей — розподіленої генерації;

- ✓ **схвалив** законопроект про ратифікацію Грантової **угоди** між Україною та Францією щодо сприяння відновленню й підтримці критичної інфраструктури та пріоритетних секторів економіки України, якою передбачено залучення грантових коштів уряду Франції на €200 млн для реконструкції та відновлення критично важливої інфраструктури України, з них €60 млн — на підтримку енергетичного сектору;
- ✓ **дозволив** не застосовувати заходи обмеження споживання електричної енергії до споживачів, що забезпечують за рахунок власного виробництва не менше 80% загального обсягу споживання електричної енергії;
- ✓ **доповнив** перелік товарів, увезення яких на митну територію України здійснюється без сплати митних платежів, товарами, які тимчасово, на період дії воєнного стану, але не більш як до 1 січня 2026 р., звільнені від оподаткування **податком на додану вартість** і **ввізним митом** (гідравлічні турбіни, електричні й вітроенергетичні генератори, інвертори, фотоелектричні елементи, зібрані в модулі або вмонтовані в панель, комплектуючі для виробництва трансформаторів тощо, а також товари, перелік увезення яких здійснюється за угодами, що фінансує Секретаріат Енергетичного Співтовариства);
- ✓ **зобов'язав** міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, обласні та Київську міську державні адміністрації (військові адміністрації) забезпечити у період до 31 грудня 2025 р. установлення генеруючих установок, призначених для виробництва електричної енергії з енергії сонячного випромінювання, та установок зберігання електричної енергії для покриття споживання в громадських та адміністративних будівлях, закладах охорони здоров'я та закладах освіти, закладах та установах системи соціального захисту населення тощо;
- ✓ **додав** до переліку пріоритетних видатків, визначених п. 19 **Порядку** виконання

- повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, фінансування акціонерного товариства «Фонд декарбонізації України» за напрямками, визначеними **Порядком** використання коштів державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації;
- ✓ **розпочав** реалізацію експериментального проекту щодо розподілу гуманітарної допомоги, що надходить у вигляді скрапленого нафтового газу для задоволення потреб побутових споживачів Донецької, Сумської, Харківської та Херсонської обл. Обсяг допомоги буде сформовано відповідно до потреб, визначених обласними військовими адміністраціями, і покрито за рахунок гранту Саудівської Аравії й донорами, зокрема ПАТ «Укрнафта» й АТ «Укргазвидобування». Отримання, надання, розподіл і контроль цільового використання допомоги здійснюватиметься за декларативним принципом;
  - ✓ **затвердив** умови та створив комісію з проведення конкурсу на будівництво до 31 грудня 2027 р. 700 МВт високовольтних електростанцій потужністю 5-80 МВт з можливістю здійснення швидкого пуску/зупинення для забезпечення наявності в Об'єднаній енергетичній системі України гарантованих резервів вторинного регулювання (резервів відновлення частоти);
  - ✓ **затвердив** Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 р. та план заходів із його виконання, якими визначив, що частка енергії, виробленої з відновлюваних джерел, у структурі валового кінцевого споживання енергії в Україні в 2030 р. має становити не менше 27%, зокрема в системах тепло- й холодопостачання – 33; у виробництві електроенергії – 29; у транспортному секторі – 17%;
  - ✓ **установив** додаткову річну квоту підтримки для виробників електроенергії з відновлюваних джерел в обсязі 110 МВт, розподіливши її між сонячними, вітровими та іншими електростанціями (біомаса, біогаз, малі ГЕС) у співвідношенні 11:88:11. Пілотні аукціони з розподілу квот заплановані на жовтень-листопад 2024 р.;
  - ✓ **продовжив** до 30 квітня 2025 р. покладення на Групу Нафтогаз спеціальних обов'язків для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу;
  - ✓ **продовжив** до 30 квітня 2025 р. термін пільгового постачання природного газу виробникам теплової енергії;
  - ✓ виділив **Львівській** та **Івано-Франківській** обласним державним адміністраціям 264 і 209 млн грн відповідно для здійснення заходів із відновлення сталого забезпечення населення послугами з тепlopостачання.
- Досі у відкритих джерелах відсутнє підтвердження або спростування **ухвалення** опублікованого Міненерго ще 18 січня 2024 р. **проекту** постанови уряду, який відновлює заборону на обіг нафтопродуктів, що не відповідають екологічним нормам Євро5, **дозволеного** з 17 березня 2022 р., зокрема «для забезпечення Збройних сил та інших військових формувань».
- Мінстратегпром **включив** АТ «НАЕК Енергоатом» до переліку підприємств, які є боржниками у виконавчих провадженнях, вчинення дій за якими зупиняється в період воєнного стану. Деякі учасники ринку **вважають**, що ухвалення такого рішення дозволить компанії «не розраховуватися за договорами підряду зі своїми контрагентами».
- НКРЕКП:
- ✓ **дозволила** НЕК «Укренерго» фінансувати роботи з улаштування першого рівня інженерного захисту критичних об'єктів та елементів системи передачі коштом власних інвестиційних і ремонтних програм;
  - ✓ **перерозподілила** 6,99 млрд грн запланованих витрат НЕК «Укренерго» з придбання допоміжних послуг на врегулювання системних обмежень;
  - ✓ **зобов'язала** постачальників універсальних послуг і оператора системи передачі отримати статус користувачів реєстру гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел, та зареєструвати в ньому генеруючі установки й точки обліку до 1 жовтня 2024 р.; затвердила форми відповідних

заяв і розробила інструкції щодо заповнення облікових записів;

- ✓ **продовжила** до 5 років перший регуляторний період для активів операторів систем розподілу й постачальників універсальних послуг; зберегла на 2025 р. нульовий рівень показників ефективності та обмеження амортизації активів; установила специфічні норми амортизації й регуляторної бази активів на прифронтових територіях;
- ✓ **спростила** на період дії воєнного стану процедуру тимчасового приєднання до систем розподілу електричної енергії будинків та установок, призначених для виробництва електроенергії;
- ✓ **збільшила** тривалість тестового режиму роботи цифрових платформ, упродовж якого до учасників оптового енергетичного ринку, що мають розкривати на них інсайдерську інформацію, не застосовують штрафні санкції з 60 днів на період дії воєнного стану та 30 днів після його припинення або скасування;
- ✓ **забезпечила** єдиний підхід до розрахунку штрафів та уникнення їхнього невіррного тлумачення, зокрема в частині визначення початкового розміру штрафу та його коригування з урахуванням пом'якшуючих та/чи обтяжуючих обставин;
- ✓ **деталізувала** умови, за яких діяльність з виробництва електроенергії підлягає ліцензуванню, уточнила організаційні вимоги щодо здійснення діяльності ліцензіатів на оптовому енергетичному ринку, а також привела чинні ліцензійні умови у відповідність до вимог **Закону** України «Про адміністративну процедуру».

Держгеонадра, відповідно до **постанови** Шостого апеляційного суду за справою № 2а-7778/09/2670, **відновили** дію спеціального дозволу на користування надрами Сахалінського газового родовища, наданого ПрАТ «Видобувна компанія «Укрнафтобуріння», що за **рішенням** уряду перебуває в управлінні ПАТ «Укрнафта».

За результатами першого спеціального аукціону на закупівлю резервів підтримки частоти на 5 років, проведеного відповідно до **постанови** НКРЕКП НЕК «Укренерго», нею **придбано** 99 МВт потужності, що відповідає

потребі, визначеній для цього виду резервів. За результатами другого аукціону **придбано** 240 і 260 МВт резервів на послуги завантаження й завантаження-розвантаження в кожній годині (41 і 62% виставлених на аукціон потреб). Близькість цін укладених контрактів до економічно обґрунтованих додає надії, що відповідні проекти будуть реалізовані у встановлені терміни. Третій спеціальний аукціон запланований на жовтень.

ПРОЄКТИ ТА НАМІРИ

У Верховній Раді України ухвалено за основу базований на урядовому **варіанті** (№ 11301 від 27 травня 2024 р.) доопрацьований **проект** закону (№ 11301-д від 18 липня 2024 р.), спрямований на покращення платіжної дисципліни на ринку електричної енергії шляхом відкриття його учасниками поточних рахунків із спеціальним режимом використання, запровадження відповідного алгоритму розподілу коштів із таких рахунків і посилення відповідальності за несанкціонований відбір електричної енергії.

НКРЕКП оприлюднила проекти:

- ✓ **постанови**, що зобов'язує постачальників електричної енергії та операторів систем розподілу утворити у своїй структурі Центр захисту споживачів електроенергії й забезпечити відкритість результатів розгляду скарг споживачів;
- ✓ **постанови**, що уточнює умови виплат за «зеленим тарифом», враховує системні обмеження під час розрахунку маржинальної ціни балансуючої електроенергії та передбачає можливість здійснення авансових платежів для продавців електроенергії за механізмом ринкової премії, а також зарахування зустрічних односторонніх вимог;
- ✓ **постанови**, що гармонізує **Порядок** розподілу пропускнуї спроможності між державних перетинів із **Правилами** гармонізації розподілу потужностей (Harmonization Allocation Rules), зокрема уніфікує алгоритми аукціонної платформи для різних міждержавних перетинів;
- ✓ **постанови**, що поширює дію Порядку реєстрації учасників оптового енергетичного ринку на осіб, що здійснюють операції з оптовими енергетичними продуктами без утворення юридичної

особи відповідно до договору про спільну діяльність або договору простого товариства;

- ✓ **постанови**, що скорочує кількість показників звітності підприємств теплопостачання на 37%;
- ✓ **постанови**, що передбачає обов'язок виведення з регуляторного обліку активів учасників ринку електричної енергії, що розташовані на тимчасово окупованих територіях, та/або над якими втрачено контроль унаслідок російської військової агресії; коригує операційні контрольовані та окремі статті неконтрольованих витрат для операторів, що здійснюють діяльність за методологією стимулюючого тарифоутворення, а також окремі статті операційних витрат для операторів, що здійснюють діяльність за методологією «витрати +», і прифронтових постачальників універсальних послуг;
- ✓ **постанови**, що врегульовує набуття статусу активного споживача об'єднанням співвласників багатоквартирного житлового будинку, можливість продажу надлишків електричної енергії, виробленої такими споживачами, порядок укладення й виконання відповідних договорів;
- ✓ **постанови**, що передбачає оплату вартості добових негативних небалансів за попередній і поточний газові місяці у формі грошових коштів та/чи перерахунку коштів на рахунок умовного зберігання (ескроу) й конкретизацію з 1 жовтня 2024 р. методології розрахунку плати за нейтральність балансування на ринку природного газу;
- ✓ **постанови**, що містить приблизний перелік інсайдерської інформації за видами діяльності та дозволяє учасникам оптового енергетичного ринку делегувати її розкриття (оприлюднення) третім особам;
- ✓ **постанови**, що передбачає встановлення в ліцензійних умовах провадження господарської діяльності з транспортування, зберігання, розподілу природного газу, з транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом, з виробництва, транспортування теплової енергії, з виробництва,

передачі, розподілу електричної енергії, вимоги до ліцензіатів щодо затвердження паспортів безпеки на об'єкти критичної інфраструктури відповідно до затвердженого **порядку**.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

За результатами першої тематичної розширеної **зустрічі** робочої групи, присвяченої реалізації пункту Формули миру «Енергетична безпека», ухвалено спільне **комюніке**, у якому, зокрема, зазначено, що:

- ✓ міжнародна допомога має критичне значення для захисту енергетичної інфраструктури України від воєнних загроз, зокрема шляхом зміцнення її протиповітряної оборони;
- ✓ учасники докладають зусиль із відновлення цивільної енергетичної інфраструктури та сприятимуть її швидкому ремонту для забезпечення енерго- й теплопостачання, а також розвитку сучасної, інноваційної, безпечної, децентралізованої та чистішої енергетичної системи, що відповідатиме Net Zero в майбутньому.

У рамках реалізації Плану для Ukraine Facility Мінекономіки запустило інформаційну **панель**, створену для моніторингу співпраці.

Арбітражний трибунал в Парижі ухвалив **рішення** про розгляд позовів НЕК «Укренерго» проти РФ щодо незаконно вилучених кримських активів та інвестицій.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ Й РЕКОМЕНДАЦІЇ

Аналіз найбільшої з жовтня 2022 р. атаки на енергетичну інфраструктуру України, що відбулася 26 серпня, свідчить про нову зміну тактики російських збройних сил. Якщо навесні 2024 р. вони намагалися вивести з ладу енергоблоки теплових і гідроелектростанцій, то ціллю серпневих атак стала інфраструктура видачі потужності атомної генерації. І, на відміну від попередніх спроб, використані для досягнення цієї мети крилаті ракети були споряджені касетними бойовими частинами.

Нова тактика мала частковий успіх. Хоча більшість атакованих об'єктів мали фізичний захист другого рівня, він, хоч і зменшив завдану шкоду, проте не вберіг від дрібних ушкоджень суббоєприпасами. До того ж відновлення атакованих об'єктів суттєво загальмувала

необхідність знешкодження великої кількості касетних бойових елементів.

Атака 26 серпня свідчить, що військово-політичне керівництво рф не полишило ідеї виведення з ладу української енергетики. Тому удари по інфраструктурі атомній генерації, що гарантує цілісність усієї енергетичної системи, імовірно, триватимуть. При цьому рф формально не порушуватиме ч. 1 ст. 56 [Протоколу I](#) до Женевських конвенцій про захист жертв війни, оскільки наноситиме удари не по атомним електростанціям, а по інфраструктурі видачі їхньої потужності.

Між тим, швидкі перехідні процеси, що відбуваються внаслідок множинних відмов комутаційного обладнання та/чи пристанційних вузлів, здатні перевести атомні реактори в надважкі режими. Інцидентів другого-третього рівня за шкалою [INES](#) на Рівненській і Південноукраїнській АЕС у серпні вдалося уникнути лише завдяки високій фаховій підготовці диспетчерів і впровадженій в Україні симптомно-орієнтованій системі аварійного реагування.

Щоб зберегти цілісність Об'єднаної енергетичної системи України, варто невідкладно:

- ✓ облаштувати новий і модернізувати вже наявний на об'єктах передачі й розподілу фізичний захист із урахуванням використання ворогом крилатих ракет повітряного базування з касетними бойовими частинами;
- ✓ сформувати й підтримувати на об'єктах передачі й розподілу розосереджених запасів найбільш уразливого обладнання (блочні та автотрансформатори, розподільчі пристрої, комутаційне обладнання тощо);
- ✓ передбачити глибше розвантаження атомних енергоблоків на АЕС одразу після повідомлення Повітряних Сил про появу крилатих ракет у повітряному просторі України.

Пріоритетним вбачається також:

- ✓ гарантування багаторівневого криття об'єктів енергетичної інфраструктури, зокрема тих, де тривають і відбуватимуться відновлювальні роботи, засобами протиракетної та

протиповітряної оборони, передусім автоматизованими системами пошуку, виявлення, розпізнавання й вогневого ураження повітряних цілей;

- ✓ збереження цілісності Об'єднаної енергетичної системи України завдяки розбудові резервних, зокрема міждержавних, та автономних мереж і систем, створенню й підтриманню резервів розподілу й генерації: ТЕС і ТЕЦ малої продуктивності, що забезпечували потреби промислових підприємств, насамперед у східних і центральних регіонах України; малих ГЕС — у західних регіонах; газопоршневих і газотурбінних установок ТЕЦ, зокрема в структурі Групи Нафтогаз;
- ✓ відновлення роботи всіх енергетичних об'єктів, зокрема ТЕС і ТЕЦ малої продуктивності, що були зупинені через неефективність роботи, нестачу пального, ухвали суду тощо, з їхнім приєднанням до систем розподілу за поданням військових адміністрацій;
- ✓ диверсифікація структури енергозабезпечення з урахуванням нерівномірності графіків споживання (у т. ч. duck curve); стимулювання створення енергетичних кооперативів;
- ✓ гарантування неперервного постачання енергоресурсів через західний кордон України в достатніх для споживача обсягах, зокрема в райони з пошкодженою інфраструктурою, у т. ч. шляхом збільшення пропускної спроможності Об'єднаної енергетичної системи України в напрямках захід-схід і захід-південь, залізничних та автомобільних пунктів пропуску на західному кордоні, а також створення «зелених коридорів» для енергетичного обладнання й нафтопродуктів;
- ✓ розроблення й затвердження планів заходів із гарантування безпеки та стійкості критичної інфраструктури, яка забезпечує життєдіяльність територіальних громад, з урахуванням дій із захисту таких об'єктів від зовнішніх загроз; забезпечення автономним живленням об'єктів критичної інфраструктури, які гарантують виконання життєво важливих функцій у територіальних громадах.